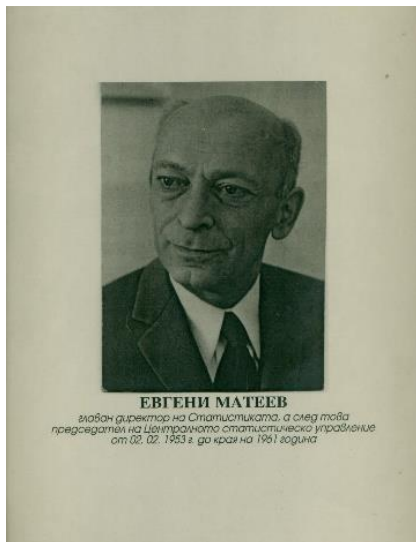

АКАДЕМИК ЕВГЕНИ МАТЕЕВ

*Богдан Богданов**

Понякога, когато минавам по Информационния коридор на Националния статистически институт (НСИ), се спирам пред портрета на единствения председател на държавната статистика в България, който е имал званието „академик“. От черно-белия портрет ме гледа човек с трапчинка на брадичката, изсечени бръчки на лицето и очите на мислител. Това е академик Евгени Матеев. Той е председател на Централното статистическо управление (ЦСУ), сега НСИ, в периода от 1953 до 1961 година.

Реших да напиша кратко биографично есе за този забележителен човек, който приблизително осем години е начело на държавната статистика в България. Допълнителен повод е и обстоятелството, че тази година се навършват 100 години от неговото рождение.

Академик Евгени Матеев е роден на 1 април 1920 г. в гр. Търговище¹. За него са написани много страници от негови последователи и изследователи. Неговият принос за развитие на икономическата теория е безспорен. В този смисъл едва ли мога да напиша повече. По правилата на добрите традиции и почит към този бележит човек реших, че мога да възобновя спомена за него, като прибавя един малък шрих към написаното за него, отбелязвайки накратко неговата дейност в държавната статистика по оскъдни

* Д-р, заместник-председател на Националния статистически институт; e-mail: BBogdanov@nsi.bg.

¹ Академик Евгени Матеев умира през 1997 г. в гр. София.

спомени, които се основават на разказаното от по-стари служители в държавната статистика през 80-те години на миналия век.

Лично моите спомени за академик Евгени Матеев са от студентските ми години, когато през 1974 г. присъствах на негови лекции във Висшия икономически институт „Карл Маркс“. Предметът на тези лекции беше „Баланс на народното стопанство“. Материята беше трудна и интересна. Много ясно си спомням как академик Матеев, крачейки отпред на подиума, до катедрата, изнасяше своите лекции. Представяше трудната икономическа теория подчертано ясно. Когато говореше, сякаш се пренасяше в друг свят, където сложните икономически казуси имаха своето решение, конкретика и значение.

За дейността на академик Матеев като председател на ЦСУ съм слушал автентични разкази от мои стари колеги, които са били служители в годините на неговото управление. Определено може да се каже, че той е един от строителите на съвременната българска статистика. Академик Матеев много добре е разбирал значимостта и силата на информацията, събирана от държавната статистика по това време. Със сигурност емпиричният материал от статистическите изследвания е намерил място в неговите книги, статии и учебници. Със сигурност статистическите данни са дали тласък за анализ и предложения за управленчески решения през този етап от развитието на държавата. Неговата визия за развитие на статистиката е останала през годините.

В недалечното минало сградата на държавната статистика се намираще на улица „Шести септември“ срещу сградата на МВР. По спомени на по-стари служители знаех, че това е сграда, построена и ползвана от германско дружество, осъществяващо минно-геоложки проучвания в страната преди края на Втората световна война². Коридорите в сградата бяха широки и дълги. Това е давало възможност на академик Матеев да прави в тях своите периодични срещи със служителите на ЦСУ. Тези срещи остават паметни, тъй като по думи на моите стари колеги по време на неговите изказвания и проведени диалози са се очертавали важни моменти в направлението на работа, откроявали са се акцентите в дейността на ЦСУ. В тези срещи релефно са се очертавали професионалните качества на академик Матеев.

² В края на 70-те години на миналия век, когато постъпих на работа в ЦСУ, в работните помещения на тази сграда все още бяха запазени в много добро състояние и се използваша масивни бюра, резбовани мебели и шкафове от 30-те години на миналия век, когато вероятно е построена сградата.

Ще завърша това биографично есе с малък коментар на написаното от проф. Васил Манов³ за академик Евгени Матеев. В материал, озаглавен „Прозренията на академик Евгени Матеев за прехода към нов тип цивилизация“, той го определя като един от видните и водещи учени, които представят плана като начало, развитие, бъдеще и прогрес на човешкото общество. В този смисъл проф. Манов отбелязва, че за академик Матеев „...планирането е средството за използване на вътрешно присъщите на новото общество движещи сили за неговото преобразуване в един нов тип цивилизация. Задачата на всяко усъвършенстване на планирането се заключава в това да разкрие тези движещи сили, посоката на тяхното диалектично изменение и съобразно това да определи формите, подхода, методите, организацията на плановия процес“ (с. 7). Следва да се отбележи също, че академик Матеев много категорично се разграничава от тъй наречените преобладаващи в миналото „волеви задания“. За него планирането е творчески процес, където водещи са знанието, науката и креативните прозрения на учените.

Успоредно с това се представят и разсъжденията на академик Матеев по отношение на връзката между плановото начало, демокрацията и пазарната икономика. Теми, които са особено актуални сега. По този въпрос проф. Манов пише: „Той (академик Матеев) води тежка борба в защита на планирането като инструмент за постигане на същинска демокрация, за това демокрацията да пусне здрави корени. Матеев бе и си остана докрай убеден, че в тържеството на плановото начало е избавлението на човечеството от катастрофа, спасението на цивилизацията от гибел. Тази убеденост даваше сила и формираше необходимата неотстъпчивост у акад. Матеев в борбата му за отстояване каузата на планирането. За съжаление, той бе принуден цял живот да воюва за кауза на планирането“ (с. 58).

В своя обширен материал проф. Манов отбелязва поредица от ориентири, които са посланията на академик Матеев към неговите следовници. Ще цитирам един от тези ориентири, които кореспондират с най-новите аспекти в общественото развитие: „Като единадесети ориентир за създаване на истинско планиране се явява тезата, че планирането е средство за осъществяване на глобалния процес на реструктуриране на икономиката от икономика, базирана върху индустриалните технологии, към икономика, базирана върху информационните технологии“ (с. 74). В този смисъл прозренията на академик Евгени Матеев се оказват релевантни към нашето съвремие. Те показват една

³ Васил Манов е доктор на икономическите науки, професор в катедра „Маркетинг и стратегическо планиране“ в УНСС.

впечатляваща характеристика, присъща на истинските изследователи и учени: да виждат и предвиждат, отправяйки послания към поколенията в бъдещето.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА:

http://ips.bg/Uploads/Yearbook/Yearbook_2010_No6_V%20Manov.pdf .